Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MACIEJE SZPUNARA
přednesené dne 10. ledna 2019 [1]

Věc C-516/17

Spiegel Online GmbH
v.
Volker Beck

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo)]

„Řízení o předběžné otázce – Autorské právo a práva s ním související – Výlučná práva na rozmnožování a na sdělování veřejnosti – Flexibilita při provádění do vnitrostátního práva – Výjimka související s cílem podávat zpravodajství o aktuálních událostech – Přiměřená možnost požádat o schválení před zveřejněním – Odkazy přístupné prostřednictvím hypertextového odkazu k dispozici vedle textu – Dílo zveřejněné ve zvláštní podobě se svolením autora“

Úvod

1. Nelze podceňovat roli, kterou v demokratické společnosti hraje obecně svoboda slova a konkrétně svoboda sdělovacích prostředků. Svobodná výměna myšlenek a kontrola moci společností, tedy mechanismy, v nichž jsou sdělovací prostředky nezbytnými zprostředkovateli, představují základní kámen takové společnosti.

2. Svoboda projevu byla uznána jako základní právo již v Deklaraci práv člověka a občana z roku 1789, a to v jejím článku 11. Autoři této deklarace si však byli vědomi toho, že výkon svobody jedněmi podléhá omezením svobodou jiných. Proto v článku 4 zavedli zásadu, podle níž „výkon přirozených práv každého člověka nemá jiných mezí než ty, které zajišťují ostatním členům společnosti užívání týchž práv“. Pokud jde o otázku, komu přísluší stanovit pravidla pro řešení rozporů mezi těmito svobodami, daný článek ve druhé větě upřesňuje: „[t]yto meze mohou být stanoveny pouze zákonem“.

3. Tyto jednoduché a přirozené zásady jsou stále aktuální. Účelem zákona, který představuje vyjádření všeobecné vůle [2], je vyvažovat různá základní práva, a to ku prospěchu všech. Projednávaná věc je názorným příkladem, že totéž platí i v oblasti autorského práva.

1 – Původní jazyk: francouzština.

2 – To rovněž vyplývá z deklarace z roku 1789, z článku 6.

Právní rámec

Mezinárodní právo

4. Článek 9 odst. 1 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl, podepsané v Bernu dne 9. září 1886 (Pařížský akt ze dne 24. července 1971), ve znění změny ze dne 28. září 1979 (dále jen „Bernská úmluva"), zakotvuje právo autorů udělit svolení k jakémukoli rozmnožování jejich děl. Článek 9 odst. 2, čl. 10 odst. 1 a čl. 10a odst. 2 Bernské úmluvy stanoví:

„Zákonodárstvím států Unie [tvořené signatářskými státy Bernské úmluvy] se vyhrazuje možnost dovolit rozmnožování těchto děl v určitých zvláštních případech, pokud takové rozmnožení nenarušuje normální využívání díla a nezpůsobuje neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora.

[…]

Citace z díla, které bylo oprávněně zpřístupněno veřejnosti včetně citací z novinových článků a z časopisů ve formě tiskových přehledů, jsou dovoleny s podmínkou, že jsou v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu odůvodněném sledovaným účelem.

[…]

Rovněž se vyhrazuje zákonodárstvím států Unie stanovit podmínky, za nichž mohou být při zpravodajství o aktuálních událostech fotografií, filmem, vysíláním rozhlasem či televizí nebo přenosem na veřejnost po drátě rozmnožována a zpřístupňována veřejnosti v míře odůvodněné sledovaným informačním účelem literární nebo umělecká díla při takové události zhlédnutá nebo vyslechnutá."

5. Článek 1 odst. 4 Smlouvy WIPO o právu autorském [3] stanoví, že: „Smluvní strany musí vyhovět článkům 1 až 21 a Příloze Bernské úmluvy". Podle společného prohlášení, které se týká čl. 1 odst. 4 Smlouvy WIPO o právu autorském: „Právo na rozmnožování uvedené v článku 9 Bernské úmluvy a výjimky, jež se podle něj připouštějí, se plně vztahují na digitální oblast, zejména na užití děl v digitální formě. Rozumí se, že uložení chráněného díla v digitální formě na elektronický prostředek představuje rozmnožování ve smyslu článku 9 Bernské úmluvy" [4].

Unijní právo

6. Článek 2 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti [5] stanoví:

„Členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat přímé nebo nepřímé, dočasné nebo trvalé rozmnožování jakýmikoliv prostředky a v jakékoliv formě, vcelku nebo po částech:

a) pro autory v případě jejich děl;

3 – Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském přijatá v Ženevě dne 20. prosince 1996, která vstoupila v platnost dne 6. března 2002 (dále jen „Smlouva WIPO o právu autorském"), jejíž smluvní stranou je Evropská unie na základě rozhodnutí Rady 2000/278/ES ze dne 16. března 2000 o schválení Smlouvy WIPO o právu autorském a Smlouvy WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech jménem Evropského společenství (Úř. věst. 2000, L 89, s. 6; Zvl. vyd. 11/033, s. 208).

4 – Prohlášení diplomatické konference, která přijala Smlouvu WIPO o autorském právu, které tvoří přílohu k této smlouvě.

5 – Úř. věst. 2001, L 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01, s. 230.

[…]“

7. Podle čl. 3 odst. 1 této směrnice:

„Členské státy poskytnou autorům výlučné právo udělit svolení nebo zakázat jakékoliv sdělení jejich děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátově včetně zpřístupnění jejich děl veřejnosti takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto dílům přístup z místa a v době, které si zvolí.“

8. Článek 5 odst. 3 písm. c) a d) téže směrnice stanoví:

„Členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práv podle článků 2 a 3 v těchto případech:

[…]

c) rozmnožování tiskem, sdělování veřejnosti nebo zpřístupňování zveřejněných článků o aktuálních hospodářských, politických nebo náboženských tématech, nebo vysílaných děl nebo jiných předmětů ochrany stejné povahy v případech, kdy takové užití není výslovně vyhrazeno a pokud je uveden zdroj včetně jména autora, nebo užití děl nebo jiných předmětů ochrany ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí, a to v rozsahu opodstatněném informativním účelem a pokud je uveden zdroj včetně jména autora, je-li to možné;

d) citáty pro takové účely, jako je kritika nebo recenze, za předpokladu, že se vztahují k dílu nebo jinému předmětu ochrany, které již byly oprávněným způsobem zpřístupněny veřejnosti, že uvádějí zdroj včetně jména autora, je-li to možné, a že jejich užití je v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem;

[…]“

9. Konečně, podle čl. 5 odst. 5 uvedené směrnice platí:

„Výjimky a omezení stanovené v odstavcích 1, 2, 3 a 4 mohou být použity pouze ve zvláštních případech, které nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla nebo jiného předmětu ochrany a nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy nositele práv.“

Německé právo

10. Směrnice 2001/29 byla provedena do německého práva zákonem Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (zákon o autorském právu a právech s ním souvisejících) ze dne 9. září 1965 (dále jen „UrhG“). V § 50 UrhG se stanoví:

„V rámci zpravodajství o aktuálních událostech, které je poskytováno pomocí rozhlasového vysílání nebo podobných technických prostředků, v novinách, časopisech a dalších publikacích nebo v jiném médiu, které se zabývají především hlavními událostmi, jakož i ve filmu, je v rozsahu odůvodněném sledovaným účelem dovoleno rozmnožovat, distribuovat a sdělovat veřejnosti díla, která mohou být zhlédnuta či vyslechnuta v souvislosti s informováním o událostech.“

11. V § 51 UrhG se stanoví:

„Rozmnožování, rozšiřování a sdělování veřejnosti již zveřejněného díla pro účely citace je přípustné, pokud je rozsah užívání odůvodněn s ohledem na konkrétní cíl, jehož je třeba dosáhnout. Zejména je přípustné:

1. začlenit jednotlivá díla po jejich zveřejnění do samostatného vědeckého díla s cílem upřesnit jeho obsah;

2. citovat úryvky z díla po jeho zveřejnění v samostatném literárním díle;

3. citovat v samostatném hudebním díle konkrétní části již zveřejněného hudebního díla.“

Skutkové okolnosti, řízení a předběžné otázky

12. Volker Beck, žalobce v prvním stupni a odpůrce v řízení o opravném prostředku „Revision“ ve sporu v původním řízení (dále jen „odpůrce“), byl zvoleným zástupcem v Bundestagu (spolkový sněm, dolní komora parlamentu, Německo) v letech 1994 až 2017. Je autorem článku, který se týká citlivých a kontroverzních otázek souvisejících s politikou v oblasti trestního práva. Tento článek byl zveřejněn v roce 1988 v rámci sborníku textů. V rámci zveřejnění vydavatel změnil název rukopisu a byla zkrácena jedna jeho věta. Odpůrce podal vydavateli stížnost a bezúspěšně po něm požadoval, aby to uvedl v poznámce vydavatele při zveřejňování sborníku. Přinejmenším od roku 1993 se odpůrce zcela distancoval od obsahu tohoto článku.

13. V roce 2013 byl rukopis dotčeného článku nalezen v archivu a byl předložen odpůrci, který byl v té době kandidátem v parlamentních volbách, které se měly konat o několik dní později. Odpůrce předložil dokument několika redakcím novin jako důkaz skutečnosti, že jeho rukopis byl v článku zveřejněném ve sborníku pozměněn. Naopak nedal souhlas se zveřejněním svých textů prostřednictvím sdělovacích prostředků. Nicméně sám zveřejnil dvě verze článku na své vlastní internetové stránce, přičemž na každé straně uvedl následující prohlášení: „Distancuji se od tohoto článku. Volker Beck“. Na stránkách článku zveřejněného ve sborníku bylo uvedeno mimo jiné následující prohlášení: „[Zveřejnění] tohoto textu nemá svolení autora a vydavatelem byl svévolně změněn při editaci a úpravě nadpisu a částí obsahu textu.“

14. Společnost Spiegel Online GmbH, žalovaná v prvním stupni a navrhovatelka v řízení o opravném prostředku „Revision“ ve sporu v původním řízení (dále jen „navrhovatelka“), provozuje na internetu zpravodajský portál Spiegel Online. Dne 20. září 2013 zveřejnila článek, v němž bylo uvedeno, že odpůrce po řadu let klamal veřejnost z toho důvodu, že zásadní obsah jeho rukopisu nebyl ve vydání z roku 1988 pozměněn. Vedle tohoto článku navrhovatelky byly původní verze rukopisu a příspěvku odpůrce zveřejněného ve sborníku k dispozici ke stažení prostřednictvím hypertextových odkazů.

15. Odpůrce napadl zpřístupnění úplného znění svého článku na internetové stránce navrhovatelky, což považoval za porušení svého autorského práva. Landgericht (zemský soud, Německo) vyhověl návrhovým žádáním odpůrce. Odvolání navrhovatelky bylo následně zamítnuto. Podala proto k předkládajícímu soudu opravný prostředek „Revision“.

16. Za těchto okolností se Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Ponechávají ustanovení unijního práva, jež se týkají výjimek nebo omezení [autorských práv] v souladu s čl. 5 odst. 3 směrnice 2001/29, prostor pro uvážení při jejich provedení do vnitrostátního práva?

2) Jakým způsobem je třeba zohlednit základní práva zakotvená v Listině základních práv Evropské unie [dále jen ‚Listina'] při určení rozsahu výjimek nebo omezení, jež jsou stanoveny v čl. 5 odst. 3 směrnice 2001/29 a týkají se výlučného práva autora na svolení k rozmnožování [čl. 2 písm. a) směrnice 2001/29] a práva na sdělování díla veřejnosti, včetně práva na zpřístupnění jiných předmětů ochrany veřejnosti [čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29]?

3) Mohou základní práva na svobodu informací (čl. 11 odst. 1 věta druhá [Listiny]) nebo svobodu sdělovacích prostředků (čl. 11 odst. 2 [Listiny]) odůvodnit výjimky nebo omezení výlučného práva autorů udělit svolení k rozmnožování jejich děl [čl. 2 písm. a) směrnice 2001/29] a ke sdělování jejich děl veřejnosti, včetně jejich zpřístupnění veřejnosti [čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/29], nad rámec výjimek a omezení, které jsou stanoveny v čl. 5 odst. 3 směrnice 2001/29?

4) Je třeba mít v případě zpřístupnění děl chráněných autorským právem na webovém portálu vydavatelství za to, že se na ně nevztahuje výjimka spočívající ve zpravodajství o aktuálních událostech nevyžadující souhlas autora, jež je stanovena v čl. 5 odst. 3 písm. c) druhé hypotéze směrnice 2001/29, jelikož na straně vydavatelství byla dána možnost přiměřeně získat autorovo svolení před zpřístupněním jeho díla veřejnosti?

5) Nejedná se o zveřejnění pro účely citací podle čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29, nejsou-li citace textových děl nebo jejich částí neoddělitelně zapracovány do nového textu, např. prostřednictvím vyznačení doplnění nebo poznámek, ale jsou zpřístupněny veřejnosti na internetu odkazem v podobě souborů ve formátu PDF, které lze stáhnout odděleně od nového textu?

6) Je třeba při určování okamžiku, v němž bylo dílo ve smyslu čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29 oprávněným způsobem zpřístupněno veřejnosti, prokázat, zda bylo toto dílo ve své konkrétní podobě již dříve zveřejněno se souhlasem autora?"

17. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce došla Soudnímu dvoru dne 25. srpna 2017. Písemná vyjádření předložili účastníci původního řízení, francouzská a portugalská vláda, vláda Spojeného království, jakož i Evropská komise. Titíž účastníci řízení, s výjimkou portugalské vlády, byli zastoupeni na jednání, které se konalo dne 3. července 2018.

Analýza

18. Předkládající soud pokládá Soudnímu dvoru šest předběžných otázek týkajících se ustanovení směrnice 2001/29, ale rovněž obecně prostoru pro uvážení, který mají členské státy při provádění a uplatňování těchto ustanovení, a jejich propojení se základními právy, včetně svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků. V tomto stanovisku rozeberu jednotlivé otázky, ale změním pořadí, v němž byly položeny předkládajícím soudem. Nejprve se budu zabývat výkladem ustanovení sekundárního práva a poté obecnějšími otázkami, které se týkají základních práv.

K první předběžné otázce

19. První předběžnou otázkou se předkládající soud táže na vymezení prostoru pro uvážení, kterým disponují členské státy při provádění ustanovení unijního práva, která se týkají výjimek a omezení autorského práva, do jejich vnitrostátního práva.

20. Tato otázka je podobná páté předběžné otázce položené stejným soudem ve věci Pelham a další[6]. Ve svém stanovisku v uvedené věci navrhuji odpovědět tak, že i když členské státy mají volnost při volbě prostředků, zůstává jim povinnost zajistit ve vnitrostátních právních předpisech ochranu výlučných práv zakotvených v článcích 2 až 4 směrnice 2001/29, přičemž tato práva mohou být omezena pouze v rámci provádění výjimek a omezení stanovených taxativně v článku 5 této směrnice. Z důvodu stručnosti se tedy omezím na odkaz na úvahy věnované této otázce v rámci uvedených stanovisek[7].

21. Chtěl bych ovšem přidat následující poznámky, pokud jde o argumenty, které uvedla navrhovatelka ve svém vyjádření předloženém v projednávané věci.

22. Zaprvé navrhovatelka tvrdí, že prostor pro uvážení členských států při provádění unijního autorského práva vyplývá z čl. 167 odst. 4 SFEU. Podle tohoto ustanovení Evropská unie „při své činnosti podle ostatních ustanovení Smlouvy přihlíží ke kulturním hlediskům, zejména s cílem uznávat a podporovat rozmanitost svých kultur“. Navrhovatelka tvrdí, že jelikož autorské právo spadá do právní úpravy kultury, členské státy musí při jeho provádění disponovat širokým prostorem pro uvážení, aby byla zohledněna rozmanitost kultur.

23. Nicméně článek 167 SFEU je ustanovením obecné povahy, které se vztahuje na činnosti orgánů Unie v oblastech týkajících se kultury. Tento článek dokonce unijní normotvůrce výslovně uvedl v bodě 12 odůvodnění směrnice 2001/29[8], z čehož dále vyvodil důsledky, které jsou podle mě v rozporu s tvrzením navrhovatelky, a sice že je nutné dílům chráněným autorským právem poskytnout dostatečnou ochranu. Nicméně i za předpokladu, že zveřejnění článků o politickém životě spadá pod pojem „kultura“ ve smyslu článku 167 SFEU, toto ustanovení nemůže být vykládáno tak, že umožňuje členským státům odchýlit se od bezpodmínečných povinností vyplývajících z ustanovení sekundárního práva Unie. Jakýkoli jiný výklad by popíral pravomoc Unie harmonizovat právní předpisy členských států v oblasti související s kulturou, jako je oblast autorského práva, audiovizuálních služeb, trhu s uměleckými díly atd. Totéž platí, pokud jde o argument navrhovatelky, podle kterého význam svobody projevu a sdělovacích prostředků v německém právu představuje kulturní specifičnost tohoto členského státu.

24. I když tedy mají členské státy prostor pro uvážení, pokud jde o provedení směrnice 2001/29, tento prostor je omezen povinnostmi, které vyplývají z kogentních ustanovení této směrnice.

25. Zadruhé navrhovatelka tvrdí, že žaloba odpůrce v původním řízení měla za cíl nikoliv ochranu majetkových autorských práv, ale jeho osobnostních, či dokonce osobních práv. V tomto ohledu postačuje uvést, že toto řízení se týká rozmnožování či sdělování veřejnosti díla, jehož autorem je odpůrce, přičemž těchto jednání se dopustila navrhovatelka a tato jednání nepochybně spadají pod směrnici 2001/29. Pokud jde o podobnost mezi projednávanou věcí a věcí Funke Medien NRW[9], tomuto bodu se budu věnovat níže v části věnované vztahu mezi autorským právem a základními právy[10].

26. Argumenty navrhovatelky tedy nemají dopad na mé konstatování o prostoru pro uvážení členských států při provádění směrnice 2001/29.

6 – Věc C-476/17, v současné době projednávaná před Soudním dvorem.

7 – Viz mé stanovisko ve věci Pelham (C-476/17, [odkaz bude doplněn později], body 71 až 79).

8 – Konkrétně ustanovení, která mu předcházela, tj. článek 151 ES.

9 – Věc C-469/17, v současné době projednávaná před Soudním dvorem.

10 – Viz zejména body 69 a 70 tohoto stanoviska.

Ke čtvrté předběžné otázce

27. Čtvrtou předběžnou otázkou se předkládající soud v podstatě táže, zda může být výjimka pro zpravodajství týkající se aktuálních událostí, která je uvedena v čl. 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29, omezena podle vnitrostátního práva na případy, v nichž nemůže být rozumně požadováno uživatelem díla, aby požádal o svolení autora tohoto díla. Podle informací uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce totiž takové omezení výjimek v německém právu vyplývá z judikatury předkládajícího soudu.

28. Nezdá se mi, že by toto omezení výjimek mohlo představovat problém z hlediska jeho souladu s výše uvedeným ustanovením směrnice 2001/29. *Ratio legis* této výjimky totiž vyplývá z toho, že je mnohdy velmi obtížné, ne-li nemožné, poskytovat zpravodajství týkající se aktuálních událostí bez reprodukce či veřejného šíření díla chráněného autorským právem. Je tomu tak zejména ve dvou případech. V prvním případě jde o to, že dotčené dílo může být samo o sobě předmětem události, například spočívá-li událost v otevření výstavy uměleckých děl nebo pořádání koncertu. Zpravodajství o takové události, a tedy poskytování informací o této události veřejnosti by bylo značně ohroženo, kdyby nebylo možné sdělovat alespoň úryvky děl, které jsou podstatou zaznamenané události. Druhým případem je situace, v níž může být dílo zhlédnuto či vyslechnuto náhodně v rámci události. Často uváděným příkladem je hudba, která doprovází slavnostní ceremoniál. V takových případech je proto oprávněné přiznat autorovi zpravodajství právo na reprodukci díla a jeho volné sdělování, neboť pokud jde o aktuální události, nebylo by přiměřené po něm z důvodu nedostatku času požadovat, aby požádal o svolení autora dotčeného díla. Kromě toho by autor v rámci výkonu svého výlučného práva mohl klidně odmítnout udělit souhlas, což by narušilo právo veřejnosti na informace o dotčené události.

29. Avšak jak výslovně vyžaduje čl. 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29, výjimka pro zpravodajství se použije „v rozsahu opodstatněném informativním účelem“. Mám za to, že toto omezení se týká nejen rozsahu rozmnožování a povoleného sdělování, ale rovněž situací, kdy se uplatní výjimka, tedy kdy nemůže být od autora zpravodajství rozumně požadováno, aby požádal o svolení autora díla, které je reprodukováno a sdělováno v rámci daného zpravodajství. Domnívám se tedy, že omezení dotčené výjimky podle německého práva nejenže není v rozporu s příslušnými ustanoveními směrnice 2001/29, ale navíc je vlastní samotné povaze a účelu této výjimky.

30. Naproti tomu důvod, proč se tato výjimka podle mě neuplatní v případech, jako je právě projednávaná věc, spočívá v něčem jiném.

31. Článek 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29 přebírá obsah článku 10a Bernské úmluvy [11]. Druhá část čl. 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29 přebírá obsah článku 10a odst. 2 Bernské úmluvy [12]. Jak již měl Soudní dvůr příležitost rozhodnout [13], tato výjimka musí být vykládána v souladu s tímto ustanovením Bernské úmluvy, jelikož Evropská unie má povinnost dodržovat tuto úmluvu.

32. Přitom čl. 10a odst. 2 Bernské úmluvy je formulován mnohem podrobněji než analyzované ustanovení směrnice 2001/29.

11 – Z důvodové zprávy k návrhu směrnice 2001/29, předložené Komisí dne 21. ledna 1998 [COM (97) 628 final], implicitně vyplývá, že přesně taková byla vůle normotvůrce. V této zprávě je zejména poznamenáno, že uvedená úmluva zaručuje autorům právo na rozmnožování; že podle společného prohlášení k čl. 1 odst. 4 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském se toto právo plně uplatňuje v digitálním prostředí a že výjimky a omezení uvedeného práva na rozmnožování musí být v souladu se standardem ochrany zavedeným touto úmluvou (viz zpráva k návrhu směrnice předložená Komisí, s. 14 a 15). Viz rovněž bod 44 první věta odůvodnění směrnice 2001/29.

12 – První část čl. 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29 přebírá čl. 10a odst. 1 Bernské úmluvy, který se týká rozmnožování zpravodajských článků a vysílání stejné povahy. Tato výjimka není v projednávané věci dotčena.

13 – Viz naposledy rozsudek ze dne 13. listopadu 2018, Levola Hengelo (C-310/17, EU:C:2018:899, bod 38).

33. Ustanovení uvedené úmluvy se totiž týká pouze případů zpravodajství sdělovaného akustickými a vizuálními prostředky (fotografie, rozhlas, televize, kinematografie). Je tedy přípustné rozmnožovat v míře odůvodněné informačními potřebami díla, která byla *zhlédnuta či vyslechnuta* v průběhu události, jíž se zpravodajství týká [14].

34. Na rozdíl od toho, co uvádí předkládající soud, jsem toho názoru, že tato výjimka vykládána ve světle Bernské úmluvy nemůže být uplatněna v takové situaci, o jakou se jedná ve věci v původním řízení. Podle uvedeného soudu událost dotčená ve sporu v původním řízení spočívá v konfrontování odpůrce s rukopisem nalezeným v archivu a v reakci na tuto skutečnost. Tento rukopis bylo možné při této události vidět, přičemž ho zveřejnila jak navrhovatelka, tak sám odpůrce na svých internetových stránkách. S touto analýzou nesouhlasím.

35. Zpravodajství, o které jde v projednávané věci, je poskytnuto ve formě psaného textu, tj. jako systém přepisu jazyka pomocí grafických symbolů. V případě vnímání textu, a to nejčastěji při vizuálním vnímání, je nutný duševní proces dekódování těchto symbolů tak, aby takto podávaná informace mohla být vnímána. Na rozdíl od čistě obrazové informace tedy nestačí text vidět, ale je třeba ho přečíst.

36. Totéž platí, i pokud jde o dílo reprodukované v rámci zpravodajství, jímž je v daném případě článek odpůrce. Účelem rozmnožování a sdělení tohoto článku navrhovatelkou nebylo pouze doplnit zpravodajství, ale ukázat, že obě dvě verze dotčeného článku, tedy jak rukopis, tak článek publikovaný ve sborníku, jsou v podstatě totožné, a tedy že výroky odpůrce nebyly ve verzi zveřejněné ve sborníku zkresleny. Za účelem takového předvedení nestačilo, aby čtenář zpráv článek viděl: bylo třeba, aby si ho přečetl v obou verzích, jinak by cíle reprodukce [15] nebylo dosaženo. Nepostačuje tedy, že je využité dílo buď zhlédnuto, nebo vyslechnuto v rámci informování o aktuální události, která je předmětem dotčeného zpravodajství. Dodatečné posouzení čtenářem daného zpravodajství bylo tedy v projednávaném případě nezbytné. Takové dodatečné posouzení přitom překračuje rámec výjimky pro aktuální zpravodajství podle čl. 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29, vykládaného ve světle čl. 10a odst. 2 Bernské úmluvy.

37. Navrhuji tedy odpovědět na čtvrtou předběžnou otázku tak, že čl. 5 odst. 3 směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že použití literárního díla v rámci aktuálního zpravodajství nespadá pod výjimku stanovenou v tomto článku, pokud sledovaný cíl takového využití vyžaduje přečtení celého díla nebo jeho části.

38. Předně musím zdůraznit, že tento výklad nemá vliv na právo veřejnosti přijímat informace obsažené v dotčeném zpravodajství. I když takové použití nepředstavuje oprávněné užití podle výše uvedeného ustanovení, je možné ho chápat jako citaci, pro kterou je výjimka z výlučného autorského práva stanovena v čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29. Tento závěr nás vede k páté a šesté předběžné otázce.

K páté předběžné otázce

39. Pátou předběžnou otázkou se předkládající soud v podstatě táže, zda čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že pod citační výjimku podle tohoto ustanovení spadá situace, kdy je dílo chráněné autorským právem zpřístupněno veřejnosti na internetu jakožto soubor PDF, na který je v novinovém článku hypertextový odkaz, přičemž toto dílo je zároveň k dispozici samostatně.

14 – Toto upřesnění, podle kterého se musí jednat o díla zhlédnutá nebo vyslechnutá v průběhu události, se nachází rovněž v článku 50 UrhG, jenž do německého práva zavádí zpravodajskou výjimku.

15 – Tj. sledovaný informativní účel, abychom převzali pojmy používané v čl. 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29 a čl. 10a odst. 2 Bernské úmluvy.

40. V projednávaném případě totiž článek odpůrce nebyl do článku zveřejněného navrhovatelkou na jejích internetových stránkách vložen neoddělitelným způsobem, ale byl dán k dispozici na uvedené stránce jakožto samostatný soubor, přičemž spojení s článkem navrhovatelky bylo zajištěno prostřednictvím hypertextových odkazů. Tento nepříliš obvyklý způsob citace vyvolává u předkládajícího soudu pochybnosti.

41. Citační výjimka je jednou z nejtradičnějších výjimek v autorském právu [16]. Dlouho byla považována za výjimku, která se uplatní výlučně u literárních děl [17]. V tomto typu děl jsou citace tradičně odlišené typografickými prostředky: uvozovky, kurziva, znaky odlišné od hlavního textu, poznámky pod čarou atd.

42. V současné době zjevně není vyloučeno, aby se citace týkala dalších kategorií děl, zejména hudebních a filmových, ale rovněž děl sochařských [18]. V těchto případech musí být samozřejmě upraveny způsoby začlenění citací do citujícího díla a jejich identifikace.

43. Totéž podle mého názoru platí, pokud jde o začlenění citací do literárního díla. Moderní technologie a zejména internet umožňují vzájemné spojování textů různými způsoby, např. prostřednictvím hypertextových odkazů. Je samozřejmé, že musí být zachován úzký vztah mezi citací a dílem, v němž je citát použit. Jelikož se různé typy architektury internetových stránek mohou značně lišit, je pravděpodobně nutná analýza každého jednotlivého případu. Například tzv. framing umožňuje vložit obsah tak, aby měl uživatel internetové stránky dojem, že tento obsah se nachází přímo na této stránce, přestože technicky vzato se jedná o hypertextový odkaz. Nemyslím si však, že je třeba automaticky vyloučit citace prostřednictvím hypertextových odkazů [19].

44. Domnívám se naopak, že problém v projednávané věci vyplývá z konkrétního způsobu, jakým navrhovatelka přistoupila k rozmnožování a zpřístupnění článku odpůrce. Podle informací poskytnutých předkládajícím soudem byl tento článek zveřejněn na internetové stránce navrhovatelky v plném rozsahu ve formátu souborů PDF tak, že ho šlo vyhledat a stáhnout nezávisle na hlavním textu, který popisoval dotčenou událost. Hypertextové odkazy na tyto soubory byly nejen na stránce, kde se nacházel hlavní text, ale rovněž na hlavní internetové stránce navrhovatelky. Domnívám se přitom, že takové zpřístupnění (a rozmnožování, které mu nutně předcházelo) překračuje meze toho, co je povoleno v rámci citační výjimky.

45. Pokud jde o možnost citovat celé dílo, právní nauka není jednotná [20]. Znění čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29 neupřesňuje rozsah, který je přípustný, jde-li o citaci. Zdá se, že Soudní dvůr připustil úplnou citaci fotografického díla [21], ačkoli tuto citaci popisuje jako „rozmnožování úryvků“ z díla [22]. V Bernské úmluvě byla původní omezující formulace „krátkých citací“ [23] vypuštěna

16 – Již v roce 1812 Charles Nodier v Questions de littérature légale poznamenal, že „ze všech možných výpůjček od autora žádná není více ospravedlnitelná než citace […]“. (Citováno podle: Pollaud-Dulian, F., Le Droit d’auteur, Economica, Paříž, 2014, s. 852).

17 – Článek 10 Bernské úmluvy ve znění vyplývajícím z Bruselského aktu z roku 1948 stanoví: „Ve všech zemích Unie jsou přípustné krátké citace z novinových článků a z časopisů, včetně časopisů ve formě tiskových přehledů.“

18 – Zdá se, že Soudní dvůr to konkludentně uznal, pokud jde o fotografická díla (viz rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, body 122 a 123).

19 – Samozřejmě zde hovořím o odkazech na obsahy, které dala k dispozici osoba, která využívá citační výjimku. Odkazy na jiné internetové stránky, na nichž jsou předměty chráněné autorským právem dány k dispozici oprávněně, nepředstavují rozmnožování ani sdělování veřejnosti, a proto nevyžadují výjimku z výlučných práv (viz rozsudek ze dne 13. února 2014, Svensson a další, C-466/12, EU:C:2014:76, výrok).

20 – Viz mimo jiné následující příklady: Barta, J., Markiewicz, R., Prawo autorskie, Wolters Kluwer, Varšava, 2016, s. 236 a 237; Pollaud-Dulian, F., Le Droit d’auteur, Economica, Paříž, 2014, s. 855, jakož i Stanisławska-Kloc, S., „Zasady wykorzystywania cudzych utworów: prawo autorskie i dobre obyczaje (etyka cytatu)“, Diametros, č. 19/2009, s. 160 až 184, a zejména s. 168.

21 – Rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, body 122 a 123). Viz rovněž stanovisko generální advokátky V. Trstenjak v této věci (C-145/10, EU:C:2011:239, bod 212).

22 – Rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, bod 135).

23 – Viz poznámka pod čarou 17 tohoto stanoviska.

a nahrazena obecným požadavkem na to, aby byly citace používány „v rozsahu odůvodněném sledovaným účelem“. Podobná formulace byla zachována v čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29. Zdá se tedy, že je v zásadě přípustné, pokud to odůvodňuje sledovaný účel, citovat dílo v plném rozsahu.

46. To, na čem se naopak právní nauka jednohlasně shodne, je, že citace se nesmí dostat do střetu s původním dílem tak, že by byl uživatel osvobozen od nutnosti obrátit se na toto dílo [24]. Taková citace, nahrazující původní dílo, by totiž umožnila obejít výlučné výsady autora nad jeho dílem, čímž by tyto výsady zbavila veškerého obsahu. Autor takto citovaného díla by tak byl zbaven podstaty svých práv, která mu přísluší, přičemž taková práva by naopak místo něj mohl vykonávat autor citujícího díla prostřednictvím tohoto díla.

47. Podle mého názoru je tomu přesně tak v situaci, kdy je literární dílo, tedy žánr, u kterého podstatný prvek pro vnímání díla nespočívá v jeho formě, ale v jeho obsahu, zpřístupněno veřejnosti na internetových stránkách ve formě souboru, který je samostatně přístupný a lze ho samostatně stáhnout. Formálně může být takový soubor prezentován jako citace a spojen s textem autora citace, například prostřednictvím hypertextového odkazu. Nicméně tento soubor je fakticky nezávislý na uvedeném textu a může být využíván samostatně uživateli internetových stránek autora citace, a to tak, že je jim poskytnut neoprávněný přístup k původnímu dílu, čímž se tito uživatelé nemusí obracet na původní dílo pro účely jeho využití.

48. Jsem proto toho názoru, že citační výjimka může odůvodnit užití děl ostatních v různém rozsahu a prostřednictvím různých technických postupů. Nicméně kombinace rozsahu použití a použitých technických prostředků může vést k překročení omezení této výjimky. Citační výjimka se zejména nemůže vztahovat na případy, kdy je dílo bez svolení autora zpřístupněno veřejnosti na internetových stránkách, a to v plném rozsahu a jako soubor, který je samostatně přístupný a lze ho samostatně stáhnout.

49. Na rozdíl od toho, co uvádí předkládající soud v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, se domnívám, že v dané věci nejde o posouzení skutečného rizika samostatného využití citovaného díla, ale o samotnou definici citace [25]. Přitom přinejmenším v případě literárních děl zpřístupnění díla v plném rozsahu na internetu ve formátu samostatného souboru osvobozuje čtenáře od nutnosti obrátit se na původní dílo, a tím překračuje meze této výjimky, aniž je nutné posoudit skutečné riziko jeho následného využití.

50. Pokud bychom připustili citaci, která může nahradit původní dílo, bylo by to rovněž v rozporu s požadavky „trojího testu“ ve smyslu jak čl. 9 odst. 2 Bernské úmluvy [26], tak čl. 5 odst. 5 směrnice 2001/29, který stanoví, že výjimky z autorského práva nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití díla ani s oprávněnými zájmy autora, přičemž uvedené podmínky jsou kumulativní. Přitom citace, která uživatele osvobodí od nutnosti obrátit se na původní dílo tím, že původní dílo nahradí, zcela jistě ohrožuje běžné užití díla.

24 – Viz zejména Barta, J., Markiewicz, R., Prawo autorskie, Wolters Kluwer, Varšava, 2016, s. 239; Pollaud-Dulian, F., Le Droit d’auteur, Economica, Paříž, 2014, s. 851; Preussner-Zamorska, J., Marcinkowska, J., In Barta, J. (ed.), Prawo autorskie, C. H.Beck, Varšava, 2013, s. 565, jakož i Vivant, M., Bruguière, J.-M., Droit d’auteur et droits voisins, Dalloz, Paříž, 2016, s. 572.

25 – Tento pojem musí být vykládán jako autonomní pojem unijního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. září 2014, Deckmyn a Vrijheidsfonds C-201/13, EU:C:2014:2132, body 14 až 17).

26 – A převzatý do čl. 10 Smlouvy WIPO o autorském právu.

51. Tento závěr není zpochybněn tvrzením navrhovatelky, že odpůrce neměl v úmyslu hospodářské využití dotčeného článku, jelikož jeho nesouhlas se sdělením článku veřejnosti byl odůvodněn pouze snahou chránit své osobní zájmy. Tento závěr se totiž vztahuje nejen na uplatnění citační výjimky ve věci v původním řízení, ale i na normativní omezení této výjimky v unijním právu. Tato omezení jsou přitom nezávislá na tom, zda v konkrétním případě autor využívá své dílo nebo ho hodlá využít. K tomu, aby byl výklad výjimky v rozporu s trojitým testem podle čl. 5 odst. 5 směrnice 2001/29, totiž stačí, že použitím v rámci výjimky může být toto využití ohroženo.

52. Proto navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na pátou předběžnou otázku tak, že čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že citační výjimka podle tohoto ustanovení se nevztahuje na situace, kdy je dílo bez svolení autora zpřístupněno veřejnosti na internetových stránkách v plném rozsahu a jako soubor, který je samostatně přístupný a lze ho samostatně stáhnout, čímž je uživatel osvobozen od nutnosti obrátit se na původní dílo.

K šesté předběžné otázce

53. Šestou předběžnou otázkou se předkládající soud v podstatě táže na to, jakým způsobem musí být za podmínek projednávaného případu vykládána podmínka obsažená v čl. 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29, podle které se citace netýká díla, které již bylo oprávněným způsobem zpřístupněno veřejnosti.

54. Vzhledem k tomu, že mnou navrhovaná odpověď na pátou předběžnou otázku vede k vyloučení použití této výjimky v projednávané věci, je šestá otázka pouze hypotetická. Uvedu nicméně několik poznámek pro případ, že by Soudní dvůr nesdílel mé posouzení týkající se páté předběžné otázky.

55. Požadavek, aby se citace týkala pouze děl, která již byla oprávněně zpřístupněna veřejnosti, je v oblasti autorského práva tradičně uznávaný a je zakotven zejména v čl. 10 odst. 1 Bernské úmluvy. Účelem tohoto požadavku je ochrana osobnostních práv autora, zejména práva na zpřístupnění jeho díla, které spočívá v tom, že o prvním sdělení díla veřejnosti nebo o jeho zpřístupnění veřejnosti rozhoduje autor. K tomuto prvnímu zpřístupnění veřejnosti může dojít na základě souhlasu autora nebo na základě zákonné licence. Zdá se, že Soudní dvůr již konkludentně uznal zveřejnění v rámci výjimky, a sice podle čl. 5 odst. 3 písm. e) směrnice 2001/29[27]. Toto řešení se mi nezdá být zcela samozřejmé, neboť výjimky stanovené v čl. 5 odst. 1 až 3 směrnice 2001/29 se odchylují pouze od majetkových práv autorů a ze zásady by neměly narušovat jejich osobnostní práva. K tomuto prvnímu zpřístupnění veřejnosti tak každopádně nemůže dojít na základě samotné citace.

56. Pokud jde o článek odpůrce dotčený ve věci v původním řízení, z informací obsažených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že tento článek byl v jedné verzi zveřejněn ve sborníku v roce 1988 a následně ve dvou dalších verzích na internetových stránkách odpůrce poté, kdy byl rukopis nalezen v archivu. Zdá se tedy, že v okamžiku zveřejnění na internetové stránce navrhovatelky již tento článek byl zákonným způsobem zpřístupněn veřejnosti, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

57. Jediný problém by mohl plynout ze skutečnosti, že zveřejnění ve sborníku údajně zkreslilo myšlenky odpůrce, zatímco zveřejnění na jeho vlastních internetových stránkách bylo doplněno o prohlášení o distancování se autora od tohoto článku, přičemž toto distancování se navrhovatelka nepřevzala. Mohlo by se tedy jednat o porušení osobnostních práv odpůrce, zejména jeho práva na ochranu díla. Osobnostní práva však nejsou zahrnuta do působnosti ustanovení směrnice 2001/29, a proto posouzení v tomto ohledu plně spadá do působnosti vnitrostátních soudů a vnitrostátních právních předpisů členských států.

27 – Užití pro účely veřejné bezpečnosti nebo k zajištění náležitého provedení správního, legislativního nebo soudního řízení. Viz rozsudek ze dne 1. prosince 2011, Painer (C-145/10, EU:C:2011:798, body 143 a 144).

58. V případě, že by Soudní dvůr nesdílel můj návrh odpovědi na pátou předběžnou otázku, navrhuji odpovědět na šestou předběžnou otázku tak, že čl. 5 odst. 3 směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že dílo, které je předmětem citace, musí být již zpřístupněno veřejnosti se souhlasem autora nebo na základě zákonné licence, což přísluší ověřit vnitrostátním soudům.

Ke druhé a třetí předběžné otázce

59. Z odpovědí, které navrhuji na čtvrtou a pátou předběžnou otázku, vyplývá, že na takové užívání díla, které učinila navrhovatelka ve vztahu k autorově článku dotčenému ve věci v původním řízení, se nevztahují výjimky z výlučného práva autora, a sice ty podle čl. 5 odst. 3 písm. c) a d) směrnice 2001/29, jak navrhuje předkládající soud. Předkládající soud se nicméně rovněž táže, zda toto použití může být odůvodněno důvody spočívajícími v dodržování základních práv navrhovatelky, zejména svobody projevu, zakotvené v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv, a svobody sdělovacích prostředků uvedené v odstavci 2 tohoto článku. To je předmětem druhé a třetí předběžné otázky, které navrhuji přezkoumat společně.

60. Druhou a třetí předběžnou otázkou se předkládající soud v podstatě táže, zda svoboda projevu a svoboda sdělovacích prostředků představují omezení nebo odůvodňují výjimku nebo zásah do výlučných práv autora udělit svolení nebo zakázat rozmnožování a veřejné šíření jeho díla v případě zveřejnění tohoto díla v tisku v rámci diskuse týkající se otázek veřejného zájmu.

61. Tyto otázky jsou totožné s druhou a třetí otázkou, které tentýž soud položil ve věci Funke Medien NRW [28], a jsou rovněž v podstatě podobné šesté předběžné otázce položené týmž soudem ve věci Pelham a další [29].

62. Ve svém stanovisku ve věci Pelham a další jsem v podstatě navrhl odpovědět tak, že autorské právo již obsahuje omezení a výjimky, jejichž cílem je sladit výlučná práva autorů se základními právy, zejména se svobodou projevu, a proto je třeba zpravidla dodržovat volbu normotvůrce v tomto ohledu. Tato volba je totiž výsledkem vyvažování základních práv uživatelů děl s právy autorů a jiných oprávněných osob, která jsou rovněž chráněna jakožto základní právo, a sice právo na vlastnictví zakotvené v článku 17 Listiny základních práv Evropské unie, který v druhém odstavci výslovně zmiňuje duševní vlastnictví. Toto vyvažování spadá do prostoru pro uvážení normotvůrce, a soudce do něj tedy může zasáhnout pouze výjimečně v případě porušení podstaty základního práva [30].

63. Dodávám, že myšlenka navržená ve třetí předběžné otázce, aby bylo soudní cestou unijní autorské právo doplněno o výjimky, jež nejsou stanoveny v článku 5 směrnice 2001/29, odůvodněná úvahami týkajícími se svobody projevu by podle mého názoru mohla ohrozit účinnost tohoto práva a zamýšlenou harmonizaci. Taková možnost by totiž znamenala zavést do unijního práva tzv. ustanovení o „fair use“, jelikož prakticky každé užití děl zasahující do autorského práva se může tím či oním způsobem odvolávat na svobodu projevu [31]. Ochrana skutečně přiznávaná autorským právům by tak závisela na tom, jak svobodu projevu vnímají soudci každého členského státu, což by veškerou snahu o harmonizaci proměnilo v pouhé zbožné přání [32].

64. Tato úvaha je podle mého názoru zcela použitelná na projednávanou věc.

28 – Věc C-469/17, v současné době projednávaná před Soudním dvorem.

29 – Věc C-476/17, v současné době projednávaná před Soudním dvorem. Je pravda, že tato věc se týká svobody umění, která je zakotvená v článku 13 Listiny. Tato svoboda je však pouze určitým vyjádřením svobody projevu.

30 – Viz mé stanovisko ve věci Pelham ([odkaz bude doplněn], body 90 až 99).

31 – Podle Evropského soudu pro lidská práva spadá pod svobodu projevu například sdílení souborů v rámci sítí peer-to-peer (viz ESLP, 19. února 2013 Neij a Sunde Kolmisoppi v. Švédsko, CE:ECHR:2013:0219DEC004039712).

32 – Jde o výraz A. Lucase v Lucas, A., Ginsburg, J. C., „Droit d'auteur, liberté d'expression et libre accès à l'information (étude comparée de droit américain et européen)“, Revue internationale du droit d'auteur, vol. 249 (2016), s. 4 až 153, na s. 25.

65. V úvodu tohoto stanoviska jsem již zdůraznil význam svobody projevu a svobody sdělovacích prostředků v demokratické společnosti, a na tomto místě se mu bude věnovat pouze v krátkosti. Tyto svobody, jakož i všechna základní práva, však nejsou absolutní ani neomezené, jak jasně vyplývá z čl. 52 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie a z čl. 10 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), které stanoví omezení pro základní práva a podmínky uplatnění těchto omezení. Autorské právo může představovat jedno z takových legitimních omezení svobody projevu [33] a tato svoboda v zásadě nemá přednost před autorským právem mimo omezení a výjimek, které autorské právo samo stanoví.

66. Proto je třeba odpovědět na argument vznesený navrhovatelkou, že pro svobodu projevu a sdělovacích prostředků je rozhodnou otázkou to, kdo má nad touto informací kontrolu, tak, že pokud dotčená informace spočívá v díle chráněném autorským právem, je to autor, kdo kontroluje jeho zveřejnění a šíření, a to s výjimkou omezení a výjimek zmíněných výše.

67. Je pravda, že situace ve sporu v původním řízení představuje zvláštní případ, kdy je autorem díla politik, samotné dílo vyjadřuje názory na téma obecného zájmu a sporné sdělování tohoto díla veřejnosti navrhovatelkou se uskutečnilo v rámci diskuze před parlamentními volbami. Bylo by tedy možné položit si otázku, zda v projednávaném případě není situace srovnatelná se situací ve věci Funke Medien NRW [34], ve které jsem navrhl rozhodnout tak, že autorská práva německého státu neodůvodňovala následný zásah do svobody projevu.

68. Nicméně mám za to, že okolnosti projednávaného případu nemohou vést k přijetí podobného řešení.

69. Zaprvé zvláštnost věci Funke Medien NRW [35] vyplývá ze skutečnosti, že dotčené dílo sestává z pravidelných důvěrných vojenských zpráv a je čistě faktografické [36] a že Německo jakožto nositel autorských práv k těmto zprávám se rozhodlo nahradit ochranu těchto dokumentů jakožto důvěrných informací ochranou vyplývající z autorského práva. Co se týče členského státu, ten se nemůže za účelem podepření svého autorského práva dovolávat základního práva, protože základní práva svědčí výhradně jednotlivcům.

70. V projednávané věci není povaha díla ve smyslu autorského práva, tedy povaha dotčeného článku, sporná a nositelem autorských práv je fyzická osoba. Přitom taková osoba na rozdíl od státu nemá k dispozici nástroje, jako je například možnost utajení dokumentu jako důvěrného, které by jí umožňovaly omezit přístup k takovému dokumentu. Pro fyzickou osobu je hlavním, ne-li jediným prostředkem k ochraně jejího duševního výtvoru autorské právo. Kromě toho tento autor jakožto fyzická osoba požívá základního práva vlastnit majetek, jakož i ostatních základních práv, která jsou chráněna stejným způsobem jako svoboda projevu potenciálních uživatelů jeho díla. Omezení této svobody projevu, které vyplývá z výlučných práv dotčeného autora, je tedy legitimní v tom smyslu, že vychází z ochrany jiného základního práva. Je tedy třeba přistoupit k vyvažování těchto různých základních práv, které v zásadě bylo učiněno normotvůrcem v rámci ustanovení upravujících autorské právo.

33 – Viz rozsudek ESLP ze dne 10. ledna 2013, Ashby Donald a další v. Francie (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, bod 36).

34 – Věc C-469/17, v současné době projednávaná před Soudním dvorem.

35 – Věc C-469/17, v současné době projednávaná před Soudním dvorem.

36 – V nichž není uvedeno, že se na ně vztahuje ochrana podle autorského práva (viz mé stanovisko ve věci Funke Medien NRW, C-469/17, EU:C:2018:870, bod 20).

71. Zadruhé je pravda, že odpůrce vykonávající volenou funkci je podroben zvlášť přísným požadavkům, pokud jde o kontrolu jeho veřejné činnosti, zejména kontrolu ze strany sdělovacích prostředků. Za určitých okolností může být taková kontrola případně důvodem k veřejnému šíření článků odpůrce bez jeho souhlasu, například pokud se autor pokusí skrýt jejich obsah [37].

72. V projednávaném případě však odpůrce jednal zcela transparentně, když na svých internetových stránkách sám zveřejnil obě dvě verze svého článku a ponechal na každém, aby si udělal názor o významu rozdílů, které mezi těmito verzemi existovaly. Kromě toho toto zveřejnění na internetových stránkách odpůrce usnadnilo situaci navrhovatelky, která mohla dosáhnout svého informačního cíle za použití prostředků, jež méně zasahují do autorského práva, zejména tak, že by odcitovala relevantní pasáže obou verzí článku odpůrce, nebo vytvořením hypertextového odkazu na internetové stránky odpůrce.

73. Pokud jde o argument navrhovatelky, že odpůrcovo distancování se od jeho článku prostřednictvím odkazu uvedeného u obou textů publikovaných na jeho internetové stránce brání objektivnímu vnímání čtenářem, postačuje poznamenat, že autor má právo se distancovat od svého díla. Nedomnívám se, že by takové distancování se, které představuje pouze dodatečnou informaci, bránilo čtenáři v tom, aby objektivně posoudil obě verze dotčeného článku. Pokud je čtenář dostatečně obezřetný k tomu, aby porovnal obě verze textu, je rovněž schopen posoudit upřímnost takového distancování se.

74. Nepřesvědčil mě ani argument navrhovatelky, že hypertextový odkaz na internetové stránky odpůrce není postačující z toho důvodu, že takový odkaz je nutně závislý na obsahu cílové stránky. Navrhovatelka kromě toho měla v držení článek odpůrce, a proto by pro ni bylo možné reagovat pro případ, kdy by odpůrce odstranil dotčený článek ze svých stránek. Situace z hlediska svobody projevu by tedy byla odlišná. V projednávaném případě tomu však tak není.

75. Konečně zatřetí, můj závěr není zpochybněn argumentem navrhovatelky, že odpůrce tím, že se odvolal na svá práva na rozmnožování a sdělování svého článku veřejnosti, měl ve skutečnosti za cíl nikoli bránit svá výlučná majetková autorská práva, ale naopak chránit svá práva osobnostní včetně těch, která nevyplývají z toho, že je autorem uvedeného článku. Tato osobnostní práva přitom nespadají do působnosti směrnice 2001/29 ani unijního práva obecně.

76. Vzhledem k tomu, že se navrhovatelka chce dovolávat výjimky z autorských práv, je třeba poznamenat, že požívání těchto práv není podmíněno účinným využíváním díla autorem. Autorské právo a zejména majetková práva zaručují autorovi nejen neomezené užívání jeho díla, ale rovněž ochranu proti tomu, aby dílo bylo užíváno třetími osobami, pokud k tomuto užívání nedal autor svolení. Přitom tím, že navrhovatelka dala článek odpůrce k dispozici veřejnosti na svých internetových stránkách, se dopustila užití tohoto článku ve smyslu autorského práva.

77. Kromě toho osobnostní práva autora, i když jsou mimo rozsah harmonizace provedené směrnicí 2001/29 [38], musí být zohledněna při výkladu ustanovení této směrnice v případě, že použití těchto ustanovení může porušit tato práva. Směrnice 2001/29 provádí pouze částečnou harmonizaci autorského práva. To znamená, že se nepoužije mimo kontext ani přímo, což vyplývá ze samotné povahy směrnice. Její ustanovení mají být provedena do vnitrostátního práva členských států, kde spolupůsobí společně s ostatními ustanoveními autorského práva, zejména s ustanoveními, která upravují osobnostní práva autora. Při výkladu výjimky z majetkového práva autora tak nelze odhlédnout od jeho osobnostních práv připuštěním volného užití díla pouze z toho důvodu, že dotčený autor nemá v úmyslu hospodářské využití tohoto díla, ale usiluje pouze o ochranu svých osobnostních práv.

37 – Jako častý příklad situace, kdy musí mít potřeby veřejné diskuse přednost před autorským právem, se uvádí rozhodnutí Gerechtshof Den Haag (odvolací soud v Haagu, Nizozemí) ze dne 4. září 2003, ve věci týkající se zveřejnění dokumentů scientologické církve (NL:GHSGR:2003:AI5638) (viz komentář k tomuto rozsudku od Vivant, M., Propriétés intellectuelles, č. 12, s. 834).

38 – Viz bod 19 odůvodnění směrnice 2001/29.

78. Chápeme-li dále argument navrhovatelky v tom smyslu, že v případě neexistence hospodářského využití díla není autorské právo odpůrce, které je vyjádřením jeho práva vlastnit majetek podle článku 17 Listiny, důvodem pro omezení svobody projevu, které z toho plyne, podotýkám, že situace v projednávané věci není podobná věci Funke Medien NRW, v níž jsem navrhl obdobné úvahy [39], a to z důvodů uvedených v bodech 69 a 70 tohoto stanoviska.

79. Kromě toho při poměřování základních práv stran sporu v původním řízení je třeba vzít v úvahu nejen právo na vlastnictví odpůrce, ale také jeho další základní práva, která případně mohou vstoupit do hry. Událostí, která je základem sporu v původním řízení, je konfrontování odpůrce s názory, které v minulosti vyjádřil v dotčeném díle. Žalobou se odpůrce snažil udržet si monopol, pokud jde o sdělování tohoto díla veřejnosti, aby mohl spojit toto sdělení s poznámkou, že se distancuje od názorů uvedených v tomto díle. Přitom Listina v článku 10 zakotvuje svobodu myšlení, která podle výslovného znění tohoto ustanovení „zahrnuje svobodu změnit […] své přesvědčení“ [40]. Nevidím žádný důvod, proč by toto právo nemělo být přiznáno i politikům. Jak by totiž odpůrce mohl skutečně vykonávat svobodu změnit své přesvědčení, kdyby článek obsahující jeho starší názory mohl být volně zveřejněn pod jeho jménem a bez poznámky o distancování se, což by naznačovalo, že jde o jeho stávající názory?

80. Odpůrce je tedy oprávněn chránit svá práva vyplývající z Listiny [41] právními nástroji, které má k dispozici, v daném případě autorským právem. Pokud tak učiní v mezích zákona, nejde o zneužití práva, a z toho vyplývající omezení svobody projevu navrhovatelky nemůže být považováno za neodůvodněné.

81. Navrhuji proto odpovědět na druhou a třetí předběžnou otázku tak, že svoboda projevu a sdělovacích prostředků nepředstavuje omezení a neodůvodňuje výjimku ani zásah do výlučných práv autora udělit svolení nebo zakázat rozmnožování a sdělování veřejnosti jeho díla mimo omezení a výjimek stanovených v čl. 5 bodech 2 a 3 směrnice 2001/29. Je tomu tak rovněž v případě, kdy autor dotčeného díla zastává veřejnou funkci a toto dílo odhaluje jeho přesvědčení týkající se otázek obecného zájmu, pokud již uvedené dílo bylo zpřístupněno veřejnosti.

Závěry

82. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžné otázky položené Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) takto:

„1) Členské státy jsou povinny ve vnitrostátním právu zajistit ochranu výlučných práv zakotvených v článcích 2 až 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, přičemž tato práva mohou být omezena pouze v rámci uplatňování výjimek a omezení, jež jsou taxativně stanoveny v článku 5 této směrnice. Členské státy mají naproti tomu volnost, pokud jde o volbu prostředků, jejichž uplatnění považují za vhodné za účelem splnění této povinnosti.

2) Článek 5 odst. 3 písm. c) směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že užití literárního díla v rámci aktuálního zpravodajství nespadá pod výjimku stanovenou v tomto článku, jelikož sledovaný cíl takového užití vyžaduje přečtení celého díla nebo jeho části.

39 – Viz mé stanovisko ve věci Funke Medien NRW (C-469/17, EU:C:2018:870, body 58 až 61).

40 – Stejné právo je uvedeno v čl. 9 odst. 1 EULP, jehož znění je v podstatě totožné se zněním čl. 10 odst. 1 Listiny.

41 – Ponechávám stranou diskusi o tom, zda veřejné oznámení změny přesvědčení ještě spadá do oblasti působnosti článku 10 Listiny, nebo spíše do jejího článku 11.

3) Článek 5 odst. 3 písm. d) směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že citační výjimka podle tohoto ustanovení se nevztahuje na situace, kdy je dílo bez svolení autora zpřístupněno veřejnosti na internetových stránkách v plném rozsahu a jako soubor, který je samostatně přístupný a lze ho samostatně stáhnout, čímž se uživatel nemusí obracet na původní dílo.

4) Svoboda projevu a sdělovacích prostředků zakotvená v článku 11 Listiny základních práv Evropské unie nepředstavuje omezení a neodůvodňuje výjimku ani zásah do výlučných práv autora udělit svolení nebo zakázat rozmnožování a sdělování veřejnosti jeho díla mimo omezení a výjimek stanovených v čl. 5 bodech 2 a 3 směrnice 2001/29. Je tomu tak rovněž v případě, kdy autor dotčeného díla zastává veřejnou funkci a toto dílo odhaluje jeho přesvědčení týkající se otázek obecného zájmu, pokud již uvedené dílo bylo zpřístupněno veřejnosti.“